

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету фінансів та
обліку

Андрій КІЗИМА

сергій 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Виктор ОСТРОВЕРХОВ

2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІНІНОТ

Святослав ПИТЕЛЬ

сергій 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ РИЗИКАМИ

ступінь вищої освіти – магістр

галузь знань – 23 Соціальна робота

спеціальність – 232 Соціальне забезпечення

освітньо-професійна програма – «Соціальне забезпечення»

Кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. заняття (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Екзамен (сем.)
Денна	1	1	32	14	5	6	93	150	1
Заочна	1	1	8	4				138	2

ТЕРНОПІЛЬ 2024

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки магістра галузі знань 23 «Соціальна робота» спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 11 від 26.06.2024 р.)

Робочу програму склала канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу Ірина ФЕДОРОВИЧ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу (протокол № 1 від 27 серпня 2024 р.)

Завідувач кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, д-р екон. наук, професор

Ольга КНЕЙСЛЕР

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Голова групи забезпечення спеціальності кан. екон. наук, доц.

Галина КУЛИНА

Гарант ОП кан. екон. наук, доц.

Галина КУЛИНА

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ РИЗИКАМИ»

1. Опис дисципліни «Управління соціальними ризиками».

Дисципліна «Управління соціальними ризиками»	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Галузь знань - 23 «Соціальна робота»	Статус дисципліни – обов’язкова Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 232 «Соціальне забезпечення»	Рік підготовки – 1 <i>Денна</i> – 1 <i>Заочна</i> – 1 Семестр : <i>Денна</i> – 1 <i>Заочна</i> – 1,2
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна</i> – 32 год.; <i>Заочна</i> – 8 год. Практичні заняття: <i>Денна</i> – 14 год.; <i>Заочна</i> – 4 год.
Загальна кількість годин – 150 год.		Самостійна робота: <i>Денна</i> – 93 год. <i>Заочна</i> – 138 год. Тренінг - 6 год; Індивідуальна робота: <i>Денна</i> – 5 год.
Тижневих – 10 год. Аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Управління соціальними ризиками».

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Обґрунтування теоретичних основ соціальних ризиків, визначення напрямків реалізації державної політики у сфері управління ними та розкриття теоретико-прикладних аспектів управління соціальними ризиками.

2.2. Завдання вивчення дисципліни.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- Обґрунтування місця соціальних ризиків у загальній системі ризиків, розкриття сутності соціальних ризиків та визначення їх видів.

- З'ясування складу соціальних ризиків економічного характеру, розкриття їхньої сутності та встановлення причин виникнення.
- Визначення соціальних ризиків непрацездатності та дослідження практики соціального захисту від них.
- Визначення загальносоціальних ризиків та дослідження практики їх державного соціального забезпечення.
- Дослідження прикладних основ управління соціальними ризиками, визначення етапів цього процесу та способів його здійснення.
- Визначення факторів впливу на виникнення соціальних ризиків та дослідження прикладних аспектів їх ідентифікації й оцінювання.
- Дослідження прикладних аспектів моніторингу соціальних ризиків та обґрунтування його ролі в оцінюванні ефективності соціальної політики.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Здатність застосовувати сучасні фінансові інструменти та спеціальні соціальні технології ризик-менеджменту для проведення моніторингу фінансування соціального забезпечення із державного та місцевих бюджетів, позабюджетних та інших джерел, оцінювання рівня соціальних ризиків з метою моделювання ефективних управлінських рішень щодо їхньої локалізації, дисипації й нейтралізації.

Розуміння особливостей виникнення соціальних ризиків та здатність використовувати дієвий інструментарій управління ними у процесі оцінювання ефективності соціальної політики та соціальних програм з метою підвищення дієвості заходів з мінімізації соціальних ризиків на різних етапах моніторингу соціальних процесів.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни. Вивчення дисципліни передбачає цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях та практичних заняттях, самостійної роботи

2.5. Результати навчання.

Демонструвати уміння застосовувати сучасні фінансові інструменти та спеціальні соціальні технології ризик-менеджменту для проведення моніторингу фінансування соціального забезпечення із державного та місцевих бюджетів, позабюджетних та інших джерел, оцінювати рівень соціальних ризиків з метою моделювання ефективних управлінських рішень щодо їхньої локалізації, дисипації й нейтралізації.

Реалізовувати управлінські функції та вміння використовувати дієвий інструментарій управління соціальними ризиками у процесі оцінювання ефективності соціальної політики та соціальних програм з метою підвищення дієвості заходів з мінімізації соціальних ризиків на різних етапах моніторингу соціальних процесів.

3. Програма навчальної дисципліни “Управління соціальними ризиками”.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. *Теоретичні основи соціальних ризиків.*

Тема 1. СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ У ЗАГАЛЬНІЙ ТЕОРІЇ РИЗИКІВ

Передумови виникнення соціальних ризиків. Суб’єктно-об’єктна природа соціального ризику. Загальні характеристики соціальних ризиків.

Визначення соціальних ризиків у науковій літературі. Соціальний ризик у широкому розумінні. Соціальний ризик у вузькому розумінні. Визначення соціального ризику у національному законодавстві. Визначення соціального ризику у міжнародному законодавстві. Визначення соціальних ризиків у колі практиків.

Підходи до класифікації соціальних ризиків. Соціальні ризики економічного характеру. Соціальні ризики фізіологічного характеру. Соціальні ризики професійного характеру. Ризики демографічного та соціального характеру. Страхові соціальні ризики. Нестрахові соціальні ризики. Соціальні ризики, які пов’язані з погіршенням здоров’я людей. Соціальні ризики, які пов’язані з погіршенням матеріального стану населення. Нові соціальні ризики.

Тема 2. СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ ЕКОНОМІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Соціальні ризики економічного характеру. Соціальний ризик неформальної зайнятості. Соціальний ризик безробіття. Причини виникнення соціальних ризиків економічного характеру.

Поняття неформальної зайнятості. Склад неформального сектора економіки. Категорії працівників сегмента ринку праці з неформальною зайнятістю. Причини поширення неформального сегмента ринку праці в Україні. Типи (підсегменти) неформальної зайнятості. Перший тип (підсегмент) неформальної зайнятості: неформальна зайнятість як альтернатива формальній зайнятості. Ризики у першому підсегменті неформальної зайнятості. Другий тип (підсегмент) неформальної зайнятості: неформальна зайнятість як альтернатива безробіттю. Ризики у другому підсегменті неформальної зайнятості. Соціальні ризики неформальної зайнятості для підприємства. Соціальні ризики неформальної зайнятості для держави.

Економічна і соціальна сутність безробіття. Поняття безробіття у законодавчих актах і нормативно-правових документах. Безробіття як соціальний ризик. Причини виникнення соціального ризику безробіття. Соціальний ризик безробіття відповідно до Конвенції Міжнародної організації праці «Про мінімальні норми соціального забезпечення».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Державна політика у сфері управління соціальними ризиками.

Тема 3. СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Поняття працездатності людини. Підходи до визначення працездатності людини. Поняття непрацездатності людини. Соціальний ризик непрацездатності людини. Ознаки непрацездатності людини як соціального ризику. Медичний і соціальний аспекти непрацездатності людини. Фізична праця та випадки її втрати. Інтелектуальна праця та випадки її втрати.

Соціальний ризик нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Причини виникнення соціального ризику нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Страхові ризики за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Страхові випадки за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Поняття нещасного випадку у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Поняття професійного захворювання у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Страхові виплати за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Заходи з профілактики нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Соціальний ризик тимчасової втрати працездатності. Причини виникнення непрацездатності людини: загальносоціальні, професійні та публічні. Страхові ризики за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від тимчасової втрати працездатності. Страхові випадки, що спричиняють тимчасову непрацездатність, відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Види матеріального забезпечення та страхових послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від тимчасової втрати працездатності.

Необхідність і значення державного пенсійного страхування. Поняття пенсійного страхування з економічної, соціальної та правової позицій. Визначення суті соціального пенсійного страхування. Поняття державного пенсійного страхування у науковій літературі. Поняття «непрацездатні громадяни» у Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Види пенсійних виплат і соціальних послуг за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням.

Тема 4. ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ ТА ЇХ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Соціальні ризики у сфері сім'ї, дитинства, материнства та батьківства. Мета соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства. Поняття соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства.

Поняття соціальної допомоги та її відмінність від соціального страхування. Місце соціальних допомог у системі соціального забезпечення населення. Визначення соціальної допомоги, допомоги зі соціального забезпечення та державної соціальної

допомоги у науковому колі. Соціальна допомога у широкому і вузькому розумінні. Специфічні ознаки соціальної допомоги.

Критерії поділу соціальних допомог. Поділ соціальних допомог за цільовим призначенням. Поділ соціальних допомог залежно від правової підстави виникнення права на них. Поділ соціальних допомог за формою призначення та виплати. Поділ соціальних допомог за категорією громадян, яким вони призначаються. Різновиди соціальних допомог.

Державні соціальні допомоги за результатами виконання Державного бюджету України у відповідному році.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Теоретико-прикладні аспекти управління соціальними ризиками.

Тема 5. УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ РИЗИКАМИ: НЕОБХІДНІСТЬ, СУТНІСТЬ, ЕТАПИ ТА СПОСОБИ

Необхідність управління соціальними ризиками. Поняття «управління ризиком» та його застосування у сфері управління соціальними ризиками. Визначення поняття «управління соціальними ризиками» у науковому колі.

Управління соціальними ризиками як особливий і складний вид діяльності. Етапи процесу управління соціальними ризиками. Аналіз соціальних ризиків. Оцінка соціальних ризиків. Якісна та кількісна оцінка соціальних ризиків. Формування загальної стратегії управління соціальними ризиками. Вибір методів впливу на соціальні ризики та їх застосування. Контроль за соціальними ризиками у процесі управління ними.

Способи управління соціальними ризиками. Попередження соціального ризику. Ігнорування соціального ризику. Поглинання соціального ризику. Розподіл соціального ризику. Ефективність управління соціальними ризиками.

Тема 6. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ: ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

Ідентифікація соціальних ризиків. Фактори впливу на виникнення соціальних ризиків.

Експертне оцінювання соціальних ризиків та його переваги. Сутність експертної оцінки соціальних ризиків. Види експертних методів оцінки соціальних ризиків. Способи відображення результатів експертної оцінки соціальних ризиків. Картографування соціальних ризиків як складова їх якісного аналізу.

Тема 7. МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ ТА ЙОГО РОЛЬ В ОЦІНЮВАННІ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Сфера застосування моніторингу та його основний зміст. Поняття моніторингу соціальних ризиків у науковій літературі. Необхідність моніторингу соціальних ризиків. Принципи моніторингу соціальних ризиків. Завдання моніторингу соціальних ризиків.

Організаційні вимоги до побудови системи моніторингу соціальних ризиків. Функціональні компоненти системи моніторингу соціальних ризиків. Формування інформаційного забезпечення моніторингу соціальних ризиків.

Напрямки використання результатів моніторингу соціальних ризиків. Види оцінювання дієвості заходів з мінімізації соціальних ризиків на різних етапах моніторингу. Визначення можливостей для проведення оцінки дієвості заходів з мінімізації соціальних ризиків. Попереднє оцінювання дієвості заходів з мінімізації соціальних ризиків. Поточне оцінювання дієвості заходів з мінімізації соціальних ризиків. Підсумкове або узагальнююче оцінювання дієвості заходів з мінімізації соціальних ризиків.

4.1. Структура залікового кредиту з дисципліни «Управління соціальними ризиками».

Денна форма навчання

Назва теми	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	ІРС	Тренінг	СРС	Контрольні заходи
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. <i>Теоретичні основи соціальних ризиків</i>						
ТЕМА 1. Соціальні ризики у загальній теорії ризиків	4	2	1	1	13	Поточне опитування
ТЕМА 2. Соціальні ризики економічного характеру	4	2			13	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. <i>Державна політика у сфері управління соціальними ризиками</i>						
ТЕМА 3. Соціальні ризики непрацевдатності у системі соціального захисту населення	4	2	1	2	13	Поточне опитування
Тема 4. Загальносоціальні ризики та їх державне соціальне забезпечення	4	2			13	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. <i>Теоретико-прикладні аспекти управління соціальними ризиками</i>						
Тема 5. Управління соціальними ризиками: необхідність, сутність, етапи та способи	6	2	3	3	14	Поточне опитування
Тема 6. Ідентифікація та оцінювання соціальний ризиків: прикладні аспекти	4	2			14	
Тема 7. Моніторинг соціальних ризиків та його роль в оцінюванні ефективності соціальної політики	6	2			13	
Разом	32	14	5	6	93	

Заочна форма навчання

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. <i>Теоретичні основи соціальних ризиків</i>			
ТЕМА 1. Соціальні ризики у загальній теорії ризиків	2	1	20
ТЕМА 2. Соціальні ризики економічного характеру			20
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. <i>Державна політика у сфері управління соціальними ризиками</i>			
ТЕМА 3. Соціальні ризики непрацевдатності у системі соціального захисту населення	2	1	19
Тема 4. Загальносоціальні ризики та їх державне соціальне забезпечення			20
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. <i>Теоретико-прикладні аспекти управління соціальними ризиками</i>			
Тема 5. Управління соціальними ризиками: необхідність, сутність, етапи та способи	2	2	19
Тема 6. Ідентифікація та оцінювання соціальних ризиків: прикладні аспекти			20
Тема 7. Моніторинг соціальних ризиків та його роль в оцінюванні ефективності соціальної політики			20
Разом	8	4	138

5. Тематика практичних занять з дисципліни «Управління соціальними ризиками».

Денна форма навчання

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

ТЕМА: Соціальні ризики у загальній теорії ризиків.

Мета: засвоїти теоретичні знання щодо сутності соціальних ризиків та їх класифікації.

Питання для обговорення:

1. Передумови виникнення соціальних ризиків.
2. Суб'єктно-об'єктна природа соціального ризику.
3. Загальні характеристики соціальних ризиків.
4. Поняття соціального ризику: підходи до визначення.
5. Класифікація соціальних ризиків.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

ТЕМА: Соціальні ризики економічного характеру.

Мета: засвоїти теоретичні знання щодо видів соціальних ризиків економічного характеру, їхньої сутності та причин виникнення.

Питання для обговорення:

1. Соціальні ризики економічного характеру: склад і причини виникнення.
2. Соціальний ризик неформальної зайнятості: сутність, підвиди та рівні прояву.
3. Поняття соціального ризику безробіття, загрози при його поширенні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.

ТЕМА: Соціальні ризики непрацевдатності у системі соціального захисту населення.

Мета: засвоїти теоретичні знання щодо соціальних ризиків непрацевдатності та дослідити практику страхового захисту від них.

Питання для обговорення:

1. Непрацевдатність людини як соціальний ризик: суть та ознаки.
2. Соціальний ризик нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працевдатності: причини виникнення, страхові випадки та страховий захист від них.
3. Соціальний ризик тимчасової втрати працевдатності: причини виникнення, страхові випадки та страховий захист від них.
4. Страховий захист непрацевдатних громадян через систему державного пенсійного страхування.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.

ТЕМА: Загальносоціальні ризики та їх державне соціальне забезпечення.

Мета: засвоїти теоретичні знання щодо соціальних ризиків у сфері сім'ї, дитинства, материнства й батьківства та дослідити практику їх державного соціального забезпечення.

Питання для обговорення:

1. Соціальні ризики у сфері сім'ї, дитинства, материнства та батьківства. Ціль соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства.
2. Соціальна допомога: сутність, специфічні ознаки та місце у системі соціального забезпечення населення.
3. Класифікація соціальних допомог.
4. Види державних соціальних допомог.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5.

ТЕМА: Управління соціальними ризиками: сутність, етапи та способи.

Мета: обґрунтувати необхідність, визначити сутність, простежити за етапами та встановити способи управління соціальними ризиками.

Питання для обговорення:

1. Необхідність та сутність управління соціальними ризиками.
2. Етапи управління соціальними ризиками.

3. Способи управління соціальними ризиками.
4. Ефективність управління соціальними ризиками.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.

ТЕМА: Ідентифікація та оцінювання соціальних ризиків: прикладні аспекти.

Мета: дослідити прикладні аспекти ідентифікації та оцінювання соціальних ризиків.

Питання для обговорення:

1. Прикладні аспекти ідентифікації соціальних ризиків.
2. Методи експертних оцінок в управлінні соціальними ризиками.
  - 2.1 Експертне оцінювання соціальних ризиків та його переваги.
  - 2.2 Сутність експертної оцінки соціальних ризиків.
  - 2.3 Види експертних методів оцінки соціальних ризиків.
  - 2.4 Способи відображення результатів експертної оцінки соціальних ризиків.
  - 2.5 Картографування соціальних ризиків як складова їх якісного аналізу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7.

ТЕМА: Моніторинг соціальних ризиків та його роль в оцінюванні ефективності соціальної політики.

Мета: дослідити прикладні аспекти моніторингу соціальних ризиків та обґрунтувати його роль в оцінюванні ефективності соціальної політики.

Питання для обговорення:

1. Моніторинг соціальних ризиків: сфера застосування, сутність та необхідність.
2. Принципи моніторингу соціальних ризиків.
3. Завдання моніторингу соціальних ризиків.
4. Організаційні вимоги до побудови системи моніторингу соціальних ризиків.
5. Функціональні компоненти системи моніторингу соціальних ризиків.
6. Формування інформаційного забезпечення моніторингу соціальних ризиків.
7. Напрямки використання результатів моніторингу соціальних ризиків.

Заочна форма навчання

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

ТЕМА: Соціальні ризики у загальній теорії ризиків. Соціальні ризики економічного характеру. Соціальні ризики непрацездатності у системі соціального захисту населення. Загальносоціальні ризики та їх державне соціальне забезпечення.

Мета: засвоїти теоретичні знання щодо сутності соціальних ризиків та їх класифікації, видів соціальних ризиків економічного характеру, їхньої сутності та причин виникнення, соціальних ризиків непрацездатності та дослідити практику страхового захисту від них, соціальних ризиків у сфері сім'ї, дитинства, материнства й батьківства та дослідити практику їх державного соціального забезпечення.

Питання для обговорення:

1. Передумови виникнення соціальних ризиків.

2. Суб'єктно-об'єктна природа соціального ризику.
3. Загальні характеристики соціальних ризиків.
4. Поняття соціального ризику: підходи до визначення.
5. Класифікація соціальних ризиків.
6. Соціальні ризики економічного характеру: склад і причини виникнення.
7. Соціальний ризик неформальної зайнятості: сутність, підвиди та рівні прояву.
8. Поняття соціального ризику безробіття, загрози при його поширенні.
9. Непрацевдатність людини як соціальний ризик: суть та ознаки.
10. Соціальний ризик нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працевдатності: причини виникнення, страхові випадки та страховий захист від них.
11. Соціальний ризик тимчасової втрати працевдатності: причини виникнення, страхові випадки та страховий захист від них.
12. Страховий захист непрацевдатних громадян через систему державного пенсійного страхування.
13. Соціальні ризики у сфері сім'ї, дитинства, материнства та батьківства. Ціль соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства.
14. Соціальна допомога: сутність, специфічні ознаки та місце у системі соціального забезпечення населення.
15. Класифікація соціальних допомог.
16. Види державних соціальних допомог.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

ТЕМА: Управління соціальними ризиками: сутність, етапи та способи.

Ідентифікація та оцінювання соціальних ризиків: прикладні аспекти.
Моніторинг соціальних ризиків та його роль в оцінюванні ефективності соціальної політики.

Мета: обґрунтувати необхідність, визначити сутність, простежити за етапами та встановити способи управління соціальними ризиками, дослідити прикладні аспекти ідентифікації та оцінювання соціальних ризиків, дослідити прикладні аспекти моніторингу соціальних ризиків та обґрунтувати його роль в оцінюванні ефективності соціальної політики.

Питання для обговорення:

1. Необхідність та сутність управління соціальними ризиками.
2. Етапи управління соціальними ризиками.
3. Способи управління соціальними ризиками.
4. Ефективність управління соціальними ризиками.
5. Прикладні аспекти ідентифікації соціальних ризиків.
6. Методи експертних оцінок в управлінні соціальними ризиками.
7. Експертне оцінювання соціальних ризиків та його переваги.
8. Сутність експертної оцінки соціальних ризиків.
9. Види експертних методів оцінки соціальних ризиків.
10. Способи відображення результатів експертної оцінки соціальних ризиків.
11. Картографування соціальних ризиків як складова їх якісного аналізу.
12. Моніторинг соціальних ризиків: сфера застосування, сутність та необхідність.

13. Принципи моніторингу соціальних ризиків.
14. Завдання моніторингу соціальних ризиків.
15. Організаційні вимоги до побудови системи моніторингу соціальних ризиків.
16. Функціональні компоненти системи моніторингу соціальних ризиків.
17. Формування інформаційного забезпечення моніторингу соціальних ризиків.
18. Напрямки використання результатів моніторингу соціальних ризиків.

6. Тренінг

Порядок проведення тренінгу

1. Вступна частина проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

2. Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Можлива наявність роздаткового матеріалу у вигляді таблиць, бланків документів.

3. Практична частина реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3-5 осіб з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.

4. Підведення підсумків. Обговорюються результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Тренінг передбачає виконання двох завдань студентами:

Завдання 1. На прикладі одного з різновидів соціальних ризиків:

1) виявити фактори, які впливають на виникнення вибраного різновиду соціального ризику, з обґрунтуванням їхньої дії;

2) ідентифікувати соціальний ризик, тобто визначити його місце у системі соціальних ризиків, встановити вид, віднісши до тої чи іншої класифікаційної ознаки, а також дати загальну характеристику;

3) виступити у ролі експерта та проаналізувати соціальний ризик з якісної сторони;

4) вибрати найбільш оптимальний алгоритм управлінських дій у ризиковій ситуації;

5) сформуванню інформаційну базу для здійснення моніторингу вибраного соціального ризику. Зокрема, визначити дані, які необхідні для вимірювання та аналізу соціального ризику; здійснити пошук необхідних даних та аналітичних матеріалів; встановити недоліки та обмеження наявних даних;

6) визначити рівень досліджуваного соціального ризику та оцінити його потенційні наслідки для суспільства та соціально-економічної політики;

7) обґрунтувати вплив та оцінити ефективність заходів соціально-економічної політики з попередження або мінімізації вибраного соціального ризику.

Завдання 2. Моделювання сценаріїв соціальних ризиків

Студентам пропонується змоделювати три можливі сценарії розвитку одного з соціальних ризиків (наприклад, старіння населення, міграційна криза, зростання рівня бідності) протягом наступних 10 років. Кожен сценарій повинен враховувати різні чинники, що можуть впливати на розвиток ризику (економічні, політичні, екологічні тощо), та включати заходи, які можна впровадити для запобігання або зменшення його впливу.

Хід виконання завдання:

1. **Вибір соціального ризику та встановлення контексту:**
  - Обрати один соціальний ризик, який може мати значний вплив на суспільство.
  - Описати його актуальність, масштаби та динаміку на основі поточних даних.
2. **Розробка трьох сценаріїв розвитку ризику:**
  - **Песимістичний сценарій:** описати найгірший розвиток подій, враховуючи максимальний негативний вплив факторів ризику.
  - **Базовий сценарій:** змоделювати найбільш імовірний розвиток подій за поточних умов.
  - **Оптимістичний сценарій:** описати найкращий можливий розвиток подій з мінімальним впливом ризику, враховуючи активне втручання з боку держави або громадських організацій.
3. **Ідентифікація ключових факторів, що впливають на кожен сценарій:**
  - Проаналізувати, які саме економічні, політичні, соціальні, екологічні чи інші чинники впливатимуть на розвиток соціального ризику в кожному сценарії.
  - Пояснити, як кожен із цих факторів може сприяти або запобігати розвитку ризику.
4. **Розробка заходів для кожного сценарію:**
  - Для кожного сценарію запропонувати конкретні заходи, які можуть бути вжиті урядом, міжнародними організаціями, бізнесом або громадськими об'єднаннями для зменшення негативного впливу ризику.
  - Обґрунтувати ефективність цих заходів у контексті обраного сценарію.
5. **Підготовка звіту та презентація:**
  - Підготувати коротку презентацію (до 10 хвилин) з основними висновками та рекомендаціями.

7. Самостійна робота студентів

Самостійна робота передбачає виконання шести завдань студентами:

Завдання 1. Написати есе на тему: «Вплив соціальних ризиків на економічний розвиток: причини, наслідки та шляхи управління»:

- Опишіть основні типи соціальних ризиків, які впливають на економічний розвиток країни.
- Проаналізуйте, як соціальні ризики можуть перешкоджати або стимулювати економічний розвиток.
- Розгляньте приклади країн, де управління соціальними ризиками сприяло стабілізації або зростанню економіки.
- Запропонуйте методи та інструменти, які можуть бути використані для зменшення негативного впливу соціальних ризиків.

Завдання 2. Розробити план управління соціальними ризиками:

- На прикладі конкретної ситуації (економічна криза, пандемія, природні катаклізми) розробіть план управління соціальними ризиками.
- Визначте основні заходи, які необхідно впровадити для мінімізації наслідків соціальних ризиків.

Завдання 3. Підготувати презентацію на тему: «Міжнародний досвід управління соціальними ризиками: приклади та уроки для України». Використовуйте статистичні дані та реальні кейси, щоб показати ефективність різних підходів до управління соціальними ризиками у різних країнах.

Завдання 4. Проаналізувати за п'ять останніх років основні показники функціонування ринку праці в Україні:

- а) економічно активне населення, його склад і структура;
- б) зайняте і безробітне населення у структурі економічно активного населення;
- в) економічно неактивне населення, його склад і структура. Причини економічної неактивності;
- г) неформально зайняте населення за видами економічної діяльності.

Основні показники функціонування ринку праці в Україні за п'ять останніх років відобразити наочно.

Завдання 5. Ознайомитися з видами державних соціальних допомог, які надаються відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України». На основі відповідного законодавчого акту чи нормативно-правового документу, який регламентує надання тої чи іншої державної соціальної допомоги, визначити: а) соціальні ризики; б) державні соціальні допомоги, якими забезпечуються ці соціальні ризики.

Виконане завдання подати у формі таблиці.

Завдання 6. На прикладі одного з різновидів соціальних ризиків:

- 1) сформуванню інформаційну базу для здійснення моніторингу вибраного соціального ризику. Зокрема, визначити дані, які необхідні для вимірювання та аналізу соціального ризику; здійснити пошук необхідних даних та аналітичних матеріалів; встановити недоліки та обмеження наявних даних;
- 2) визначити рівень досліджуваного соціального ризику та оцінити його потенційні наслідки для суспільства та соціально-економічної політики;
- 3) обґрунтувати вплив та оцінити ефективність заходів соціально-економічної політики з попередження або мінімізації вибраного соціального ризику.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання.

У процесі вивчення дисципліни “Управління соціальними ризиками” використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування та опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань;
- екзамен.

9. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання усіх видів завдань студентами і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів проводиться в установленому порядку.

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час проведення контрольних заходів заборонені. Під час контрольного заходу студент може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти контрольних завдань.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Управління соціальними ризиками” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	5%	15%	40%
Поточне оцінювання	Модульний контроль 1 (Теми 1-7)	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять	1. Тестові завдання (5 тестів по 4 бали за тест) – макс. 20 балів. 2. Теоретичне питання – макс. 40 балів. 3. Задача – макс. 40 балів.	Середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час виконання завдань на тренінгу	Середнє арифметичне з оцінок, отриманих за самостійну роботу	1. Теоретичні питання (2 питання по 30 балів) – макс. 60 балів. 2. Тестові завдання (10 тестів по 2 бали) – макс. 20 балів. 3. Задача – макс. 20 балів.

Шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ЄКТС
90–100	“Відмінно”	A (відмінно)
85–89	“Добре”	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	“Задовільно”	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	“Незадовільно”	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
01–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ з/п	Найменування	Номер теми
1.	Технічне забезпечення: мультимедійний проектор, ноутбук, проекційний екран.	1-7
2.	Базове програмне забезпечення: ОС Windows. Стандартне програмне забезпечення базових інформаційних технологій: MS Office (Word, Excel, PowerPoint, Microsoft Visio). Телекомунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Opera, Google Chrome, Firefox, Viber тощо).	1-7
3.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності).	1-7
4.	Комунікаційне програмне забезпечення Zoom для проведення занять в режимі on-line (за необхідності).	1-7

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Анпілогова Б.Ю. Соціальні ризики гендерної дискримінації. Сучасні тенденції забезпечення гендерного балансу в умовах Євроінтеграції: зб. матеріалів інформаційно-просвітницького форуму (м.Кропивницький, 17березня 2023 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. С.70-75

2. Білик О. І. Вплив пандемії на зміну системи управління соціальними ризиками. Економіка, управління та адміністрування. 2020. № 4. С. 117-122

3. Білик О. І. Формування системи публічного управління соціальними ризиками у світовій практиці. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 2. С. 76-81.

4. Болотіна Є.В., Мартиненко А.К., Чаленко В.П. Аналіз основних тенденцій соціального захисту безробітних в Україні. Економічний вісник Донбасу. 2020. № 3(61). С. 183–189.

5. Боровик О. О. Проблема соціального сирітства у сучасному суспільстві. Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ніжин 13 травня 2021 р.). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 11-12.

6. Бурик З. М. Публічне управління соціальними ризиками в умовах нової соціально-економічної реальності. Наукові перспективи. 2021. № 1 (7). С. 72-82.

7. Власенко Р. В., Яценко Л. Д. Соціальні ризики України в умовах війни та повоєнного відновлення. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 7. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-07-01>.

8. Жила Г. Економічні та соціальні наслідки війни в Україні, вплив конфлікту на світову економіку. Економіка та суспільство. 2023. № 47. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-35>.

9. Зеленська М. В., Завада О. Г. Роль загальнообов'язкового державного соціального страхування в державному управлінні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 17. С.123-129.

10. Зозуля І. Поняття «соціальний захист» в контексті наукових досліджень. Теорія та історія державного управління. 2021. Том 3 № 84. С. 150–158.

11. Калінченко З. Д. Ризик-менеджмент: навч. посіб. для здобувачів спец. 051 “Економіка” та 073 “Менеджмент”. Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.

12. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради Укра-їни. 1996. №30. Ст. 141.

13. Крижна В. В. Соціальні права громадян: соціальний захист та соціальне забезпечення. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доп. Міжнар. Наук.-практ. конф (м. Харків, 27 листоп. 2020 р.) Харків, 2020. С. 218-219.

14. Леванда О. М. Проблемні аспекти соціального страхування в Україні щодо ризиків упродовж життя . Демографія та соціальна економіка. 2022. № 2. С. 58-77.

15. Леган І. М., Мельничук Д. П., Войналович І. А. Соціальне страхування в системі реалізації пріоритетів сталого розвитку. Економіка, управління та адміністрування. 2022. № 3 (101). С. 48-53.

16. Малиновська О. М., Л. Д. Яценко. 24. Соціальні наслідки вимушеного внутрішнього переміщення населення в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2024. № 11.

17. Мокрицька Н. П. Право соціального забезпечення: навч. посіб. Львів: ЛбвДУВС, 2020. 536 с.

18. Пелішенко І. І. Ризик як провідна характеристика сучасного суспільства. Сучасне суспільство. 2020. Вип. 1 (20). С. 154–164.

19. Письменна Т. В. Теоретико-прикладні основи управління соціальними ризиками. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. 2020. Т. 31(70), № 6. С. 188-193.

20. Підлипна Р. П. Демографічні детермінанти соціальних ризиків та особливості їх прояву на ринку праці під час пандемії COVID 19. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки. 2021. № 4(1). С. 113-123.

21. Підлипна Р. П. Загострення соціальних ризиків в Україні в контексті пандемії COVID-19. Scientific Bulletin of UNFU. 2021. № 31(2). С. 57-62. <https://doi.org/10.36930/40310209>.

22. Поліщук В. В. Моделювання оцінки рівня ризику функціонування соціо-економічних систем. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Математика і інформатика. 2020. Вип. 1. С. 92-104.

23. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 49-51. Ст. 376.

24. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 18. Ст. 73.

25. Ревко А., Приходько Н. Соціально-економічні наслідки безробіття населення регіонів України. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. № (2(26)). С. 18–24. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-2\(26\)-18-24](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-2(26)-18-24).

26. Тополь О. В. Соціальна допомога літнім людям в кризових умовах: методологія дослідження. Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. 2020. Вип. 11. С. 42-46.

27. Bolotina Ye. Social Risks as a Factor of Regulation of the System of Social Protection of the Population in Ukraine. Економічний вісник Донбасу. 2020. № 4. С. 148-154.

28. Hladky V.V. The impact of welfare state policies on social security. Creative Space. 2023. Vol.11. P.62-64. doi:10.5281/zenodo.7495112.

29. Igwe A. A. Formal Sector Social Health Insurance Programme (FSSHIP) regulatory reforms: Critical factors. Journal of governance & regulation. 2022. Vol. 11. С. 327–336.

30. Sydoruk A. The financial resources of state social insurance: two-factors models of formation. Економічний простір. 2020. № 159. С. 152-156.